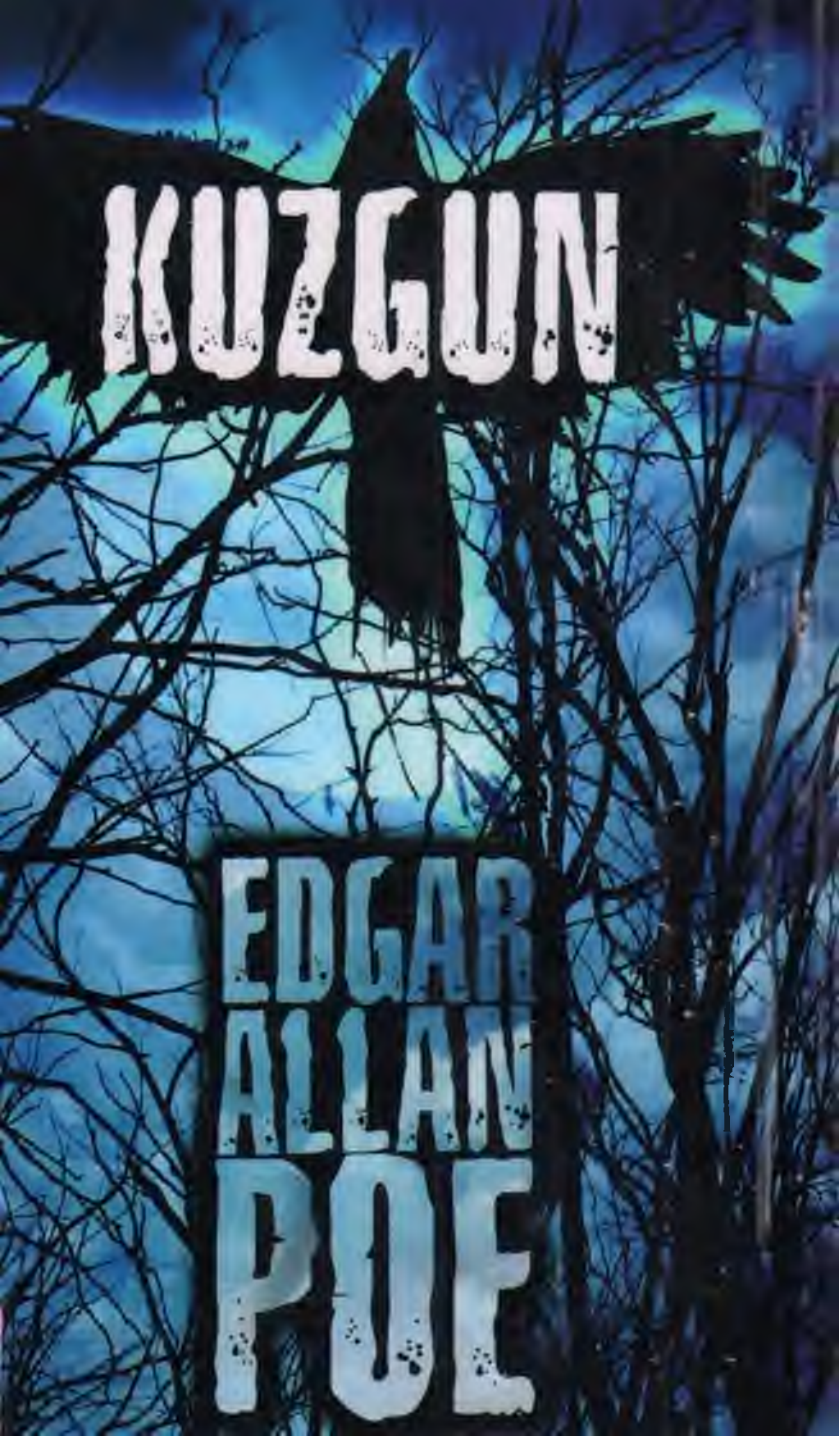

KUZGUN
EDGAR
ALLAN
POE

KUZGUN

Dr. Oğuz Baykara İstanbul Üniversitesi'nde iktisat okudu. Daha sonra Boğaziçi Üniversitesi'nde "Japonca ve Türkçe'nin Karşılaştırmalı Ses Yapısı" üzerine master tezini yazdı. Japon dili ve edebiyatı konusunda uzmanlaşmak için Japonya'ya gitti (1992) ve 1996'da Kyōrin Üniversitesi'nde eğitime başladı. 1998'de "Çeviri Sözlükler ve Sözlükbilim Sorunsalı" adlı ikinci master tezini hazırladı. Aynı okulda "İmparator Tayşō Dönemi Edebiyatı" yazarlarından Cun'içirō Tanizaki ve Ryūnosuke Akutagava üzerinde yoğunlaştığı doktora tezini 2004 yılında tamamladı. Halen Boğaziçi Üniversitesi, Fen Edebiyat Fakültesi Çeviribilim Bölümü'nde öğretim üyesidir. Basılı yayınları: *Temel Japonca-Türkçe Sözlük* (2002); *Japonca'dan Türkçe'ye Yolculuk* (2002); *Kappa* (Ryūnosuke Akutagava'dan çeviri, Boğaziçi Üniversitesi Yayınevi, 2010), *Raşōmon ve Diğer Öyküler* (Ryūnosuke Akutagava'dan çeviri, Boğaziçi Üniversitesi Yayınevi, 2010), *Japon Kültürü. Japonlar ve Bireycilik* (Masakazu Yamazaki'dan çeviri, Boğaziçi Üniversitesi Yayınevi, 2010), *Sazende Şunkin* (Cun'içirō Tanizaki'den çeviri). Basılacak eserleri: *Japon Edebiyatı Tarihi* (Şū'içi Kato'dan çeviri); *Japonların Davranış Modelleri* (Takiye Sugiyama Lebra'dan çeviri).

KUZGUN

Edgar Allan Poe

Çeviren ve Derleyen: Oğuz Baykara

BOĞAZİÇİ
ÜNİVERSİTESİ
YAYINEVİ

Edgar Allan Poe
Kuzgun

© BÜTEK A.Ş. 2011.

Boğaziçi Üniversitesi Yayınevi
Boğaziçi Üniversitesi Uçaksavar Kampüsü
Cengiz Topel Caddesi, Garanti Kültür Merkezi, Arka Giriş
Etiler/İstanbul

bupress@boun.edu.tr
www.bupress.org, www.bupress.net
Telefon ve faks: (90) 212 257 87 27
Sertifika No: 10821

Yayına Hazırlayan: Ergun Kocabıyık
Kapak tasarımı: Kerem Yeğin
Baskı: G.M. Matbaacılık ve Ticaret A.Ş.,
100 Yıl Mah. MAS-SİT, 1. Cadde, No: 88, Bağcılar/İstanbul
Telefon: 0212 6290024-25
Sertifika No: 12358

Birinci Basım: Mayıs 2011

Boğaziçi University Library Cataloging in Publication Data
Poe, Edgar Allan Poe, 1809-1849
Kuzgun / Edgar Allan Poe; çev. Oğuz Baykara
35 p. ; 21 cm.

ISBN 978-605-4238-57-6

1. American poetry – Fictional Works. I. Baykara, Oğuz
PS2602.P6

İçindekiler

Sunarken, 9

YAZI SANATININ FELSEFESİ, 11

THE RAVEN / KUZGUN, 24/25

Edgar Allan Poe
(d. 19 Ocak 1809 - ö. 7 Ekim 1849)

SUNARKEN

Boğaziçi Üniversitesi Çeviribilim Bölümü'nde altı yıldır vermekte olduğum şiir çevirisi derslerine yoğun ilgi oldu. Her sene şiir çevirisi üzerine yaptığımız pek çok kuramsal ve uygulamalı çalışmanın yanı sıra İngiliz ve Amerikan şiirinden epey çeviri yaptık. Önce "şiir çevrilemez" ya da " ben şiir çeviremem" ön yargısıyla gelen öğrencilerimin üç-dört ay gibi kısa bir zamanda nasıl yol kat ettiğini hayretle gördüm ve mutlu oldum. Yarısı uygulamalı geçen derslerde öğrencilere genellikle bir şiir veriyor ve bunu çevirip gelmelerini istiyordum. Sonrada herkese kısa şiirlerin tamamını, uzun şiirlerin ise bazı bölümlerini tahtaya yazdırtarak hem kendi çevirilerini arkadaşlarına gösteriyor hem de bu çevirileri irdeleyerek çeviri teknikleri üzerinde duruyordum. Ayrıca bazı şiirlerine –öğrencilerim istediği takdirde– müdahale ediyor onları Türkçede şiir tadına getirmeye çalışıyordum. Varsa, şiirin daha önce yapılmış olan çevirilerini, en sonunda da kendi çevirimi okuyordum.

2011 yılında yaptığım son sınavda Edgar Allan Poe'nun çok sevdiğim "Raven" şiirinin ilk iki kıtasını çevirmelerini istedim. Kâğıtlar okundu, notlar verildi ve tatile girdik. Tatil sırasında okulda olduğum bir gün bu dersi alan öğrencilerimden biri beni ziyaret etti ve " Hocam," dedi, "dönem içinde işlediğimiz şiirlerin çevirisini yaptık size okuduk. Siz de kendi yaptığınız çevirileri bize okudunuz. Çok aydınlatıcı oldu. Ama son sınavlardan sonra okul kapandığı için Poe'dan yaptığımız çeviriyi sizden işitemedik. Ben buraya hem çayınızı içmeye hem de bu çevirinizi dinlemeye geldim". Aniden bir mahcubiyet dalgası geçti içimden. Ödev olarak verdiğim bütün şiirleri çevirdiğim halde bu şiiri çevirmemiştim. Çok uzundu, vezinliydi,

uyaklıydı, dili eskiydi. Çevirmek istemiştim de belki cesaret edememiştim. Bu gerçeği olduğu gibi öğrencime aktardım. Tatilden sonra gelip beni ziyaret etmesini istedim.

O geceden itibaren yoğun bir tempoyla çalışmaya başladım. Aradan bir hafta geçtikten sonra bu uzun şiirin çevirisi bitmişti. Böylece 108 mısralık, uyaklı, vezinli yepyeni bir "Raven" çevirisi ortaya çıkmış oldu.

Bana bu fikri veren öğrencim okul açıldıktan sonra ziyaretime geldi ve çayımı içti. Sonra da Rumeli Hisarı üzerinden Boğaz'ın mavi sularına bakan manzaralı odamızda benden "Kuzgun"u dinledi.

İşte, "Raven" şiirinin bende böyle bir anısı vardır.

Bu şiirinin çevirisini, bana her zaman esin kaynağı olan öğrencilerime adıyorum.

Dr. Oğuz Baykara

YAZI SANATININ FELSEFESİ
(1846)

"Acaba yazarlar edebiyat eserlerini nasıl kurgulayıp son haline getirirler? Aralarından biri çıkıp da bu süreci bize anlatamaz mı?" diye düşünmüşümdür hep. Şimdiye kadar niçin böyle bir yazı yazılmadığı konusunda söyleyecek bir şey bulamıyorum, fakat böyle bir ihmalkârlık için sebep ararsak büyük bir ihtimalle yazarlık gururu çıkacaktır karşımıza. Yazarların çoğu, özellikle de şairler eserlerinin mükemmel bir estetik sezgiyle yaratıldığını savunurlar ve okuyucuların sahne arkasında olan biteni gözetlemesine izin vermezler. Çünkü burada, kararsız düşünceler, son anda yakalanan esinler, ham fikirler, işe yaramaz diye bir kenara atılmış nefis imgeler, tercihler, eklemeler, çıkarmalar, silintiler, kazıntılar vardır. Kısacası kurguyu işletecek olan çarkların iyi dönmesi için sahnede merdivenlere, şeytan tuzaklarına, horoz tüylerine, kırmızı boyalara, siyah mürekkep lekelerine ihtiyaç vardır. Edebi şaheserlerin arkasında böyle ağır aksak çalışan bir düzen bulunur.

Ayrıca yaratıcı yazarlık sürecinde yaşanan bu safhaları hatırlayan yazarların sayısı pek fazla değildir. Genellikle karşılarına çıkan esinler ne hızla geldiyse bir kez algılandıktan sonra aynı hızla unutulup gider.

Ben kişisel olarak şimdiye kadar meydana getirdiğim eserlerin bütün evrelerini hatırlayabildiğimden dolayı yaratıcılık sürecini anlatmaktan kaçınan yazarlara pek sıcak bakmıyorum. Edebi eserlerin kurgulanmasına karşı duyduğum ilginin aslında meraktan doğduğunu, bu amaçla tahlil edilen eserden bağımsız olduğunu düşünüyorum. Ayrıca, kendi eserlerimin yaratılış sürecine bakınanın bana ya da eserlerime karşı bir saygısızlık olduğunu da sanmıyorum. Kanıt olarak bu makalemde "Kuzgun" şiirimin kurgulanış biçimini irdelemek istiyorum. Bu yapı-

---

Poe "Kuzgun" şiirini 29 Ocak 1845'te *New York Evening Mirror* gazetesinde yayımlamış, bir yıl sonra ise bu şiirin yaratılış süreci üzerine bir makale kaleme almıştır. Poe'nun bu makalesinin çevirisini kısaltarak sunuyoruz.

tümün hiçbir bölümü tesadüfî veya sezgisel olarak ortaya çıkmamıştır. Baştan sona kadar adım adım uyguladığım net, kesin, şaşmaz kararların alındığı matematiksel bir düşünce sürecinin ürünüdür.

Kuzgunu yazmaya karar verdiğimde ilk kaygım şiirin uzunluğuydu. Edebiyat yapıtı bir oturuşta okunamayacak kadar uzunsa okurların dikkatini devamlı canlı tutamayacak demektir. İki oturuşta okunacak uzunluktaysa araya günlük hadiseler girecek, yine okurun dikkatini dağıtacak, eserin bütünlüğü kaybolacaktır. Ancak hiçbir şair eserinde kurguyu geliştiren soyut bütünlükten vazgeçemez. Acaba uzunluk, eserdeki bütünlük kaybını dengelemekte bir işe yarar mı? Hemen cevap vereyim: Kesinlikle hayır! Zaten uzun şiir olarak bilinen yapıtların hepsi kısa şiirlerin sanatsal bir şekilde art arda sıralanmasından meydana gelmektedir. Şiir, insan ruhunu derin bir şekilde etkileyerek onda duygu yoğunluğu yaratabildiği oranda şiirdir. Bu tür yoğun heyecanların, ruhsal zorunluluklardan dolayı kısa tutulması gerekir. Ancak, *Kayıp Cennet* adlı yapıtın yarısı şiir olsa bile, uzunluğundan dolayı bütünsel bir birlik taşımadığını görüyoruz.

Uzunluk, şiirin haricindeki sanat eserlerinde de önemli bir konudur. Örneğin *Robinson Crusoe* bütünsel birlik gerektirmediği için bir oturuşta okunabilecek bir düzyazı yapıtıdır. Böyle bir sanat eserinde uzunluk akıllıca kullanılmıştır. Fakat iyi bir şiir için asla aynı şeyi düşünemeyiz. Şiir, kısa bir zaman dilimi içinde insanlarda heyecan ve coşku yaratmayı amaçladığı için onu belli ölçüler dahilinde kısaltmamız gerekir. Ancak okurda bu hissi yaratabilmek için belli bir uzunluk gerektiğini de göz ardı etmemek lazım.

Okuyucunun ve eleştirmenlerin beğenilerini göz önünde bulundurarak yazmak istediğim şiirin aşağı yukarı yüz dize uzunluğunda olması gerektiğine karar kıldım. Nitekim "Kuzgun" şiirim 108 dizeden oluşmaktadır.

İkinci olarak düşündüğüm konu ise okurlar üzerinde

bırakmak istediğim izlenimdi. Bu nedenle şiirimi mümkün olduğu kadar herkesin beğeneceği bir şekilde, güzellik ve estetik değerleri üzerine kurgulamaya çalıştım. Şiirsel güzellikten bahsedince akıl yoluyla algılanan güzellik değil ruhsal olarak algılanan güzellik söz konusuydu. Bu bakımdan zihinsel haz ve ruhsal heyecan bence şiirde düz yazıya kıyasla daha yoğundu. İşin içine gerçekleri yansıtmak girince güzelliği ikinci plana atanlar olsa bile, ben, güzellik ilkesinden ödün veremezdim.

Üçüncü bir adım olarak bu güzellikleri yansıtmak için nasıl bir şiirsel eda ile yola devam edeceğime karar vermem gerekiyordu. Şimdiye kadar edindiğim tecrübelerden bu sesin hüzünlü olması gerektiğini zaten anlamış bulunuyordum. Hangi türden olursa olsun bütün güzellikler doruğa çıktığı zaman duygulanabilen bir ruhu gözyaşlarına boğuyordu. Bu nedenle hüzün tüm şiirsel ezgilerin anasıydı. Şiirin uzunluğunu, konusunu ve edasını belirledikten sonra şiirimi bir mühendis gibi inşa etmeye başladım. Burada dramatik açıdan en yoğun olarak gördüğüm şiirsel unsur nakarat oldu. Tekrar ya da yineleme, hem ses hem de düşünce olarak dinleyende çok güçlü bir izlenim bırakıyordu. Bu nedenle şiirimde her ne kadar değişken tekrarlar bulunsa da mümkün olduğu kadar aynı nakarata yer vermeye çalıştım.

Bu noktaları saptadıktan sonra sıra nakaratın uzunluğuna geldi. Nakaratın çok uzun olması durumunda tekrarlama güçlükleri ortaya çıkıyordu. Bunun mümkün olduğunca kısa tutulması gerekiyordu. Sonunda en iyi nakaratın tek bir kelime olacağına karar verdim.

Bundan sonra gelen sorun ise nakaratın ses değeriydi. Aklımdan pek çok değişik sesler geçti fakat İngilizcede "r" sesinin tekrarlamalarda en iyi etkiyi bıraktığını gördüm. O halde öyle bir nakarat seçmeliydim ki ses olarak "r"yi taşıdığı gibi anlam olarak da şiirin ezgisinde hüznü ve acıyı yansıtmalıydı. Bu özellikleri taşıyan sözcük olarak aklıma ilk gelen "nevermore" [asla] oldu.

Bu kelimeyi her kıtanın sonunda kullanmak istiyordum, ancak devamlı insan sesinin tekrarı monotonluğa yol açıyordu. Bu engeli kaldırmak için nakaratı tekrar edecek başka bir varlık bulmalıydım. Aklıma önce papağan geldi, fakat biraz düşününce bundan hemen vazgeçip kuzgunu yeğledim. Üstelik kuzgun, dramatik açıdan yazmak istediğim konuya en uygun olan kuştu. Onu konuşturmam gerekiyordu.

Sonunda şiirimin çatısı ortaya çıkmıştı. Şiirimin adı "Kuzgun" olacaktı. Bu kuş zaten meşum, uğursuz bir hayvan olarak biliniyordu ve devamlı aynı kelimeyi her hecenin sonunda melankolik bir tonla tekrar edecekti. Burada hemen mükemmel bir şiirin mutlaka bir amacı olması gerektiği aklıma geldi. İnsanlığı en çok hüzne boğan evrensel acı ne olabilir diye sordum kendime. Cevabım "ölüm" oldu. İşin estetik tarafını düşünerek ölümü şiirselleştirmem gerekiyordu. Şiir ancak bu şekilde daha önceden düşünmüş olduğum "güzellik" unsurunu içerebilecekti. Güzellik ve ölüm! Bunlar nasıl yan yana gelebilirdi? Ancak güzel bir kadının ölümüyle! Güzel bir kadın ölecekti, ama onun bu güzelliğini kim dile getirecekti? Tabii ki arkada kalan zavallı sevgilisi... Ağıt tutmak ancak onun dudaklarına yakışabilirdi.

Burada iki önemli karakteri vurgulamam gerekiyordu: Birincisi şiirimde devamlı kaybettiği sevgilisinin arkasından inleyen bir insan, diğeri ise sürekli "nevermore" sözcüğünü tekrar eden bir kuzgundu. Monotonluğa düşmeden bu nakaratı kuzguna sürekli olarak nasıl tekrar ettirebileceğimi düşündüm. Kuzgun bu kelimeyi sorulara

cevap verirken kullanmalıydı. Kalbi kırık sevgili kuzguna soru soracak, o da sevgiliye devamlı aynı nakaratı tekrar edecekti. Sevgili ile kuzgunu şiirin ilk kıtalarından itibaren konuşturmaya başladım. Kuzgun ona hep "nevermore" sözcüğüyle cevap veriyordu. Dertli sevgiliye şiirin ilerleyen bölümlerinde kendi özel hayatını anlattırdım. Tekrarda amansız bir uğursuzluk ve tehdit sezen sevgiliyi git gide kuzguna daha yoğun bir şekilde yaklaştırdım. Yine dramatik nedenlerle "nevermore" kelimesini altı dizelik kıtaların en sonuna yerleştirdim. Bu yolla sevgilinin çektiği acı, ümitsizlik ve kahrın en etkin bir biçimde okuyucuya yansımasını sağladım.

Bütün sanat eserlerinin bir başlangıcı olduğu gibi, ben de elime kalemi alıp şiirime başladığımda yazdığım ilk satırlar aşağıdaki dizeler oldu:

> 'Ey kuşl' dedim, 'Acayipsin, ya bir iblis ya kâhinsin,
> Üstte tanrı altta insan, hepimiz tapanız ona,
> Söyle bu kederli ruha, var mı ikinci bir vuslat,
> Melek gibi Lenor'umu kucaklar mıyım acaba?
>
> Sarar mıyım onu şöyle, yine mazideki gibi?'
> O an kuzgun dile geldi, cevap verdi, 'Asla' dedi.

Bu dizelerimi şiirin doruk noktası olarak kabul ederek öteki dizelerimi kıtanın etrafında örgütledim. Burada en çok dikkat ettiğim şey, doruk olarak seçtiğim bu dizelerin şiirin geri kalanı tarafından gölgelenmemesiydi. Daha önce ya da daha sonra gelen dizelerin bu doruk noktasını bazen estetik olarak aştığını gördüm. Böyle durumlarda hemen müdahale ederek öne çıkan kıtaların etkilerini zayıflatma yoluna gittim.

Başka bir önemli konu da hüzünlü sevgiliyle kuzgunu karşılaştıracağım mekândı. Böyle bir durumda normal olarak akla gelebilecek ilk yer ormandır, fakat dramatik kurgunun istediğim yönde gelişebilmesi için sevgiliyi ve kuşu doğal çevresinden ayırarak bir konu üzerinde yo-

ğunlaştırmam gerekiyordu. Böyle bir durumda şiir, okuyanlar üzerinde bir ressamın fırçasından çıkmış tablo etkisi bırakacaktı. Bu amaç için en uygun mekân hüzünlü sevgilinin odası olabilirdi, çünkü o, anılarıyla hep bu odada baş başaydı. Ayrıca daha önce bahsetmiş olduğumuz "güzellik" ilkesinden dolayı odanın iyi döşenmiş olması gerekiyordu.

Mekânı belirledikten sonra, kuşu sevgilinin karşısına pencere yoluyla çıkarmam artık kaçınılmaz oluyordu. Kuş pencerenin çeşitli yerlerine vurup gürültü çıkararak içeridekinin dikkatini çekecekti. Dışarıdan gelen bu gürültüyü duyan âşık da, ölen sevgilisinin onu ziyarete geldiğini zannedecekti. Ayrıca kuşun çıkardığı ses ve gürültüler okuyucunun dikkatini her zaman canlı tutacaktı. Kuzgunla sevgiliyi karşılaştırdığım zamanı özellikle fırtınalı bir gece olarak seçtim. Kuzgunun fırtınalı havada içeri girmesi için bir sebep yaratmak gerekiyordu ve bu durum dışarıda kopan kıyametle odanın içindeki huzur ortamı arasındaki zıtlığı vurgulamalıydı. Daha sonra Kuşun Athena Pallas büstünün üstüne uçmalıydı, çünkü mermerin beyazı ve kuzgunun siyahı arasındaki fark ancak burada verilebi-

lirdi. Ayrıca Athena Pallas akıl ve zekâ tanrıçası olduğu için devamlı okuyan, yazan sevgilinin bir sığınağıymış gibi yorumlanacaktı. Ayrıca "Pallas" sözcüğü kulakta çok güzel bir yankı bırakıyordu.

Şiirin ortalarına doğru okuyucunun üzerindeki izlenimi daha da derinleştirebilmek için hayali öğelere başvurdum ve kuzgunun odanın içine kanat çırparak girmesini sağladım.

> Dur sus dedim dinlemedi kafasınca ilerledi,
> Adam sanki asilzade uçtu odama tünedi,

Bunu takip eden iki kıtada aşağı yukarı istediğimi elde etmiştim.

> Bu kuzguni simsiyah kuş, yüzündeki ifadeyle,
> İçimdeki kasvetimi döndürmüştü tebessüme,
> Dedim: 'Sayın Bay Kuzgun'um, sizin için çok üzgünüm,
> Tüy dökülmüş, ibik gitmiş, ama sen Anka gibisin!
>
> Ötelerden gelmektesin, adın nedir söyler misin?'
> Baktım kuzgun dile geldi, cevap verdi, 'Asla!' dedi...
>
> Hayret ettim tuhaf kuşa, böyle berrak konuşunca,
> Sözcükleri bir sır küpü, cevabı eksik olsa da,
> Nasip olmadı kimseye böyle bir kuş kabul etmek,
> Çıkmamıştır onu alan, benim gibi mekânına,
>
> Geldi tünedi kapımın, üstündeki Athena'ya,
> Böyle bir kuş var mı acep üstelik de adı 'Asla!'

Şiirin sonunda hayali öğeleri bir tarafa bırakarak şiire mümkün olan en derin ciddiyeti verdim. Bu da aşağıdaki dizelerle gerçekleşti.

> Oturdu büstün üstüne, o tek kelamından sonra, vb.

Bu noktadan sonra sevgiliye hayallere dalmayı bıraktırdım. Hatta kuzgunu bile hayali bir varlık olarak görmemesi gere-

kiyordu. Sevgiliye bu andan itibaren kuş hakkında 'iğrenç, pis, iblis, lanetli varlık' sözlerini söylettim. Bütün bunlar şiirin sonunda sevgiliyle beraber okuyucunun dikkatini hızla somut gerçeklere geri döndürmeyi amaçlıyordu.

Her şey planladığım gibi gitti.

Sonunda sevgili, kuzguna kaybettiği kızı bulup bulamayacağını sormakta, bunun karşılığında "nevermore" gibi bir cevap almaktaydı. Bu da normal olarak hikâyenin burada noktalandığını gösteriyordu.

Buraya kadar her şey gerçekliğin sınırları dahilinde gitti.

Baştan alacak olursak, "nevermore" kelimesini öğrendikten sonra sahibinin evinden kaçan kuzgun, fırtınalı bir havada uça uça kitaplarının içine gömülmüş öğrencinin evine geldi. Hâlâ ölen sevgilisinin yasını tutan bu dertli âşığın onu içeriye almasını bekledi. Pencere açılır açılmaz kuş uçarak gelip, kimsenin ulaşamayacağı bir yere, kapının üstündeki Athena büstünün üstüne kondu. Bu tuhaf olaya şaşıran adam hiçbir cevap beklemediği halde yine de kuşa ismini sordu. Kuş da bildiği tek kelime olan "nevermore" ile ona cevap verdi. Bu sözcük sevgilinin ru-

hunda kasvetli bir şekilde yankılandı ve kuşla yaptığı her konuşmada bu hüzün daha da arttı. Adam, bütün bunlara rağmen sevgilisini kaybetmenin verdiği acıyla kuzguna soru sormaya, ondan medet ummaya ve kendine işkence etmeye devam etti. Anlatının birinci aşaması buraya kadar sürer.

Bu tür sanat yapıtları ne kadar ustalıkla, ne kadar canlı bir şekilde işlenirse işlensin dikkatli bir sanatçı bunların içinde bazı eksiklikler sezecektir. Bir sanat yapıtının sınavı geçebilmesi için iki şeye ihtiyaç vardır. Sanat eserinin her şeyden önce yazıldığı edebi türe uygun bir şekilde yaratılmış olması gerekir ki buna yüzeysel yapı denir. İkinci önemli konu ise sanat eserinin derin yapısıdır ki bunu dip akıntısına benzetebiliriz. Bir sanat yapıtına asıl zenginliğini veren de budur zaten. Yüzeysel yapıdaki anlam her zaman tortu olarak derin yapıya süzülür ve orada yaşar. Şiiri düz yazıdan farklı kılan bu özelliktir. Bu bakımdan şiir müteal bir sanat yapıtıdır.

Şiir konusunda böyle düşündüğümden dolayı "Kuzgun"un ikinci aşamasını, yani son iki kıtasını aşağıda görüldüğü gibi derin yapıyı daha anlamlı kılacak bir şekilde düzenledim.

> Çek pençeni yüreğimden, gelme artık buralara!
> O an kuzgun dile geldi, cevap verdi, 'Asla' dedi.

Yukarıdaki dizelerden de anlaşıldığı gibi "Çek pençeni yüreğimden" kelimeleri şiirde kullandığımız mecazi bir ifadedir. Kuzgunun cevabı olan "asla" ise okuyucuyu, şiirin başından buraya kadar takip eden bölümünden bir hisse çıkarmaya davet etmektedir. Okuyucu, Kuzgun'un simgesel bir varlık olduğunun ilk defa burada farkına varır. O, aslında ölen sevgilisi için hiç durmadan yas tutan bir kalbin evrensel simgesidir ve bu durum aşağıdaki en son kıtada betimlenmiştir:

Bir an olsun ayrılmadı, orda oturuyor hâlâ,
Kapının üstünde büstte, Athena'nın tepesinde,
Gözlerinde rastlıyorum, şeytanların izlerine,
İşte simsiyah gölgesi, vuruyor şimdi zemine,

Onun kara gölgesinde ruhum döndü bir zindana,
Bu can tenden çıkmadıkça, iflah olamam ben asla!

Gravürler: Gustave Dore

THE RAVEN
(1845)

KUZGUN
(1845)

Once upon a midnight dreary, while I pondered, weak and weary,
Over many a quaint and curious volume of forgotten lore—
While I nodded, nearly napping, suddenly there came a tapping,
As of some one gently rapping, rapping at my chamber door.
" 'Tis some visitor," I muttered, "tapping at my chamber door—
Only this and nothing more."

Ah, distinctly I remember it was in the bleak December;
And each separate dying ember wrought its ghost upon the floor.
Eagerly I wished the morrow—vainly I had sought to borrow
From my books surcease of sorrow—sorrow for the lost Lenore—
For the rare and radiant maiden whom the angels name Lenore—
Nameless here for evermore.

And the silken, sad, uncertain rustling of each purple curtain
Thrilled me—filled me with fantastic terrors never felt before;
So that now, to still the beating of my heart, I stood repeating,
" 'Tis some visiter entreating entrance at my chamber door—
Some late visiter entreating entrance at my chamber door;—
This it is, and nothing more."

Presently my soul grew stronger; hesitating then no longer,
"Sir," said I, "or Madam, truly your forgiveness I implore;
But the fact is I was napping, and so gently you came rapping,
And so faintly you came tapping, tapping at my chamber door,
That I scarce was sure I heard you"—here I opened wide the door;—
Darkness there and nothing more.

Yorgun argın oturmuştum, korkunç berbat bir geceydi,
Okuyordum eskileri, çoğu zaten efsaneydi,
Yavaş yavaş uyuklarken, kapımı çaldılar birden,
Evet, orda biri vardı, tam uykuya dalıyorken,

Kulak dikip mırıldandım: 'Kimdir acep, ne oluyor?'
Başka hiçbir ses gelmedi, demek in cin top oynuyor.

Kasvetli bir aralıktı, mevsim artık kara kıştı,
Sönen korlar bir hayalet olmuş tek tek odamdaydı,
Ah bir sabah olsa derken, içim içime sığmadı,
Kitap belki deva ama benim aklım Lenor'daydı,

Melekler koymuş adını, sevgilimin adı Lenor,
Ama şimdi meçhul oldu, ismi artık anılmıyor...

İpekli mor perdelerin, üzgün mahzun hışırtısı,
Dehşetlere düşürerek, baktım beni ürkütüyor,
Hızla çarparken yüreğim, tekrar ederek sürekli,
Dedim bu misafir artık, içeri girmek istiyor,

Bu davetsiz yeni konuk, içeri girmek istiyor,
Evet, hepsi bu kadardı başka izah istemiyor.

Ruhum güçlendi aniden, artık tereddüt etmeden,
Dedim: 'Geldim önünüze, dilim sizden af diliyor.
Tam uykuya dalıyorken, kapımı çaldınız birden,
Baktım dışarıda gürültü, bir yerlerden yükseliyor,

İçime sinmese bile, işte kapım açık size!'
Açtım baktım ki karanlık, kimsecikler görünmüyor.

Deep into that darkness peering, long I stood there wondering, fearing,
Doubting, dreaming dreams no mortal ever dared to dream before;
But the silence was unbroken, and the stillness gave no token,
And the only word there spoken was the whispered word, "Lenore?"
This I whispered, and an echo murmured back the word, "Lenore!"
Merely this and nothing more.

Back into the chamber turning, all my soul within me burning,
Soon again I heard a tapping somewhat louder than before.
"Surely," said I, "surely that is something at my window lattice;
Let me see, then, what thereat is, and this mystery explore—
Let my heart be still a moment and this mystery explore;—
" 'Tis the wind and nothing more!"

Open here I flung the shutter, when, with many a flirt and flutter,
In there stepped a stately Raven of the saintly days of yore;
Not the least obeisance made he; not a minute stopped or stayed he;
But, with mien of lord or lady, perched above my chamber door—
Perched upon a bust of Pallas just above my chamber door—
Perched, and sat, and nothing more.

Then this ebony bird beguiling my sad fancy into smiling,
By the grave and stern decorum of the countenance it wore,
"Though thy crest be shorn and shaven, thou," I said, "art sure no craven,
Ghastly grim and ancient Raven wandering from the Nightly shore—
Tell me what thy lordly name is on the Night's Plutonian shore!"
Quoth the Raven, "Nevermore."

Baktım meşum karanlığa korkudan titreyip hâlâ
Kurdum berbat feci düşler, abuk sabuk neler neler,
Ama sükût sürekliydi, sessizlik hep devam etti,
Sonra bir fısıltı geldi, bu hecenin adı Lenor,

Ben anınca bu heceyi karanlıklar cevap verdi,
Yankılandı boşluklarda yüce bir ses Lenor, Lenor!

Bütün ruhum yanıyordu döndüğümde odama ben,
Duymaz mıyım bir tıkırtı, birincisi geçti derken,
Evet, camda birisi var, bu tak tak ordan geliyor,
Gidip bakmak lazım dedim, bu sır bir çözüm bekliyor,

Yüreğimi serin tütup pencereye ilerledim,
Dik dur, sakın korkma dedim, başka nedir, yel esiyor!

Camı açınca gördüm ki, kanat çırpan bir kuş vardı,
Kadim çağdan uçup gelen bu kuş aslında bir kuzgun,
Dur sus dedim dinlemedi kafasınca ilerledi,
Adam sanki asilzade uçtu odama tünedi,

Hemen kapımın üstüne, üstelik Pallas büstüne,
Oturup rahat yerine, aldırmadı çevresine...

Bu kuzguni simsiyah kuş, yüzündeki ifadeyle,
İçimdeki kasvetimi döndürmüştü tebessüme,
Dedim: 'Sayın Bay Kuzgunum, sizin için çok üzgünüm,
Tüy dökülmüş, ibik gitmiş, ama sen Anka gibisin!

Ötelerden gelmektesin, adın nedir söyler misin?'
Baktım kuzgun dile geldi, cevap verdi, 'Asla!' dedi...

Much I marvelled this ungainly fowl to hear discourse so plainly,
Though its answer little meaning—little relevancy bore;
For we cannot help agreeing that no living human being
Ever yet was blessed with seeing bird above his chamber door—
Bird or beast upon the sculptured bust above his chamber door,
With such name as "Nevermore."

But the Raven, sitting lonely on the placid bust, spoke only
That one word, as if his soul in that one word he did outpour.
Nothing further then he uttered—not a feather then he fluttered—
Till I scarcely more than muttered, "Other friends have flown before—
On the morrow he will leave me, as my Hopes have flown before."
Then the bird said, "Nevermore."

Startled at the stillness broken by reply so aptly spoken,
"Doubtless," said I, "what it utters is its only stock and store
Caught from some unhappy master whom unmerciful Disaster
Followed fast and followed faster till his songs one burden bore—
Till the dirges of his Hope that melancholy burden bore
Of 'Never—nevermore'."

But the Raven still beguiling all my fancy into smiling,
Straight I wheeled a cushioned seat in front of bird, and bust and door;
Then, upon the velvet sinking, I betook myself to linking
Fancy unto fancy, thinking what this ominous bird of yore—
What this grim, ungainly, ghastly, gaunt and ominous bird of yore
Meant in croaking "Nevermore."

Hayret ettim tuhaf kuşa, böyle berrak konuşunca,
Sözcükleri bir sır küpü, cevabı eksik olsa da,
Nasip olmadı kimseye böyle bir kuş kabul etmek,
Çıkmamıştır onu alan, benim gibi mekânına,

Geldi tünedi kapımın, üstündeki Athena'ya,
Böyle bir kuş var mı acep üstelik de adı 'Asla!'

Oturdu büstün üstüne, o tek kelamından sonra,
Sanki kısa sözcüğüyle, döküvermişti içini,
Kımıltısız sakin sakin, duruyordu oracıkta
Dedim 'Dostlar uçup gitti bıraktılar tek başıma,

Yarın sen de terk edersin yitik umutlarım gibi!'
Beni duyup dile geldi, cevap verdi, 'Asla!' dedi.

Ürktüm sessizliği bozan, açık sözlü bu yanıttan,
Dedim 'Kuzgun kurnaz çıktı, ezberlemiş nakaratı,
Herhalde bir sahibi var, her gün bin belaya uğrar,
Adam feleğe pes etti, 'Ben bu dertten onmam!' dedi

İflah olmam 'Asla' deyip, belki de kestirip attı.
Demek kuş ondan öğrendi, 'Asla' denen nakaratı.

Hayran olup gülümsedim, 'Her işte bir hayır!' dedim,
Hemen bir sandalye çekip kuşun önüne tünedim,
Yerleşerek minderime gömülmüştüm hayallere:
Bu uğursuz iğrenç kuşun, deri-kemikten her yanı,

Kadim çağdan uçup gelip, nasıl kapımı tıkladı?
'Asla!' diye gaklıyorken neydi acaba maksadı?

This I sat engaged in guessing, but no syllable expressing
To the fowl whose fiery eyes now burned into my bosom's core;
This and more I sat divining, with my head at ease reclining
On the cushion's velvet lining that the lamp-light gloated o'er,
But whose velvet-violet lining with the lamp-light gloating o'er,
She shall press, ah, nevermore!

Then methought the air grew denser, perfumed from an unseen censer
Swung by Seraphim whose foot-falls tinkled on the tufted floor.
"Wretch," I cried, "thy God hath lent thee—by these angels he hath sent thee
Respite—respite and nepenthe from thy memories of Lenore;
Quaff, oh quaff this kind nepenthe and forget this lost Lenore!"
Quoth the Raven, "Nevermore."

"Prophet!" said I, "thing of evil!—prophet still, if bird or devil!—
Whether Tempter sent, or whether tempest tossed thee here ashore,
Desolate yet all undaunted, on this desert land enchanted—
On this home by Horror haunted—tell me truly, I implore—
Is there—is there balm in Gilead?—tell me—tell me, I implore!"
Quoth the Raven, "Nevermore."

"Prophet!" said I, "thing of evil!—prophet still, if bird or devil!
By that Heaven that bends above us—by that God we both adore—
Tell this soul with sorrow laden if, within the distant Aidenn,
It shall clasp a sainted maiden whom the angels name Lenore—
Clasp a rare and radiant maiden whom the angels name Lenore."
Quoth the Raven, "Nevermore."

Bir kelime söylemeden, oturdum düşündüm nedir,
O ateşli bakışları yüreğimi delmektedir,
Ölçüp biçip hayal ettim başımı yastığa ittim,
Işık nefis parlıyordu kadife kumaş üstünde,

Mor kadife burda ama Lenor'um yok ortalıkta,
Karanlıktan ses gelse de, dokunamam ona asla!

Derken hava ağırlaştı esrarengiz mis kokuyla,
Melekler çıktı halıya, ellerinde buhurdanlık,
'Zavallı' dedim kendime, 'İşte Tanrıdan bir deva,
Arın artık anılardan, hem derdinden hem Lenor'dan

Dik kafana şu ilacı, giden gelmez unut onu!'
O an kuzgun dile geldi, cevap verdi, 'Asla' dedi.

'Ey kuş!' dedim, 'Kâhin misin? Yoksa bela mısın nesin?
Seni şeytan mı gönderdi, yel mi attı buralara?
Tek başına korkusuzca nasıl geldin bu diyara?
Hayaletler gezer burada. N'olur şimdi söyle bana,

Hasret canıma tak etti, aşk derdine var mı deva?
O an kuzgun dile geldi, cevap verdi, 'Asla!' dedi.

'Ey kuş!' dedim, 'Acayipsin, ya bir iblis ya kâhinsin,
Üstte Tanrı altta insan, hepimiz taparız ona,
Söyle bu kederli ruha, var mı ikinci bir vuslat,
Melek gibi Lenor'umu kucaklar mıyım acaba?

Sarar mıyım onu şöyle, yine mazideki gibi?'
O an kuzgun dile geldi, cevap verdi, 'Asla' dedi.

"Be that word our sign in parting, bird or fiend!" I shrieked, upstarting—
"Get thee back into the tempest and the Night's Plutonian shore!
Leave no black plume as a token of that lie thy soul hath spoken!
Leave my loneliness unbroken!—quit the bust above my door!
Take thy beak from out my heart, and take thy form from off my door!"
Quoth the Raven, "Nevermore."

And the Raven, never flitting, still is sitting, still is sitting
On the pallid bust of Pallas just above my chamber door;
And his eyes have all the seeming of a demon's that is dreaming,
And the lamp-light o'er him streaming throws his shadow on the floor;
And my soul from out that shadow that lies floating on the floor
Shall be lifted—nevermore!

"Raven"in imlasında Floyd Stovall'ın *The Poems of Edgar Allan Poe* (The University Press of Virginia, 1965) isimli çalışması esas alınmıştır.

Feryad ettim: Ey iğrenç kuş! Pis sözüne lanet olsun!
Senin elin kanat çırpar, yolun cehenneme kadar!
Sözlerinin hepsi yalan, haydi şimdi git buradan!
Beni dertlerimle bırak, bir kara tüy bırakmadan!

Çek pençeni yüreğimden, gelme artık buralara!
O an kuzgun dile geldi, cevap verdi, 'Asla' dedi.

Bir an olsun ayrılmadı, orda oturuyor hâlâ,
Kapının üstünde büstte, Athena'nın tepesinde,
Gözlerinde rastlıyorum, şeytanların izlerine,
İşte simsiyah gölgesi, vuruyor şimdi zemine,

Onun kara gölgesinde ruhum döndü bir zindana,
Bu can tenden çıkmadıkça, iflah olamam ben asla!

Bu kitap, Edgar Allan Poe'nun "Kuzgun" isimli ünlü şiirinin yeni ve güçlü bir çevirisi ile Poe'nun "Yazın Sanatının Felsefesi" isimli metninden "Kuzgun"un yazılma sürecini içeren bölümü bir araya getiriyor. Bu "Kuzgun" çevirisi, yalnızca yeni bir çeviri değil, aynı zamanda özgün şiire bir Türkçe sadâ kazandırma çabası.

"Sonunda şiirimin çatısı ortaya çıkmıştı. Şiirimin adı "Kuzgun" olacaktı. Bu kuş zaten meşum, uğursuz bir hayvan olarak biliniyordu ve devamlı aynı kelimeyi her hecenin sonunda melankolik bir tonla tekrar edecekti. Burada hemen mükemmel bir şiirin mutlaka bir amacı olması gerektiği aklıma geldi. İnsanlığı en çok hüzne boğan evrensel acı ne olabilir diye sordum kendime. Cevabım "ölüm" oldu. İşin estetik tarafını düşünerek ölümü şiirselleştirmem gerekiyordu. Şiir ancak bu şekilde daha önceden düşünmüş olduğum "güzellik" unsurunu içerebilecekti. Güzellik ve ölüm! Bunlar nasıl yan yana gelebilirdi? Ancak güzel bir kadının ölümüyle! Güzel bir kadın ölecekti, ama onun bu güzelliğini kim dile getirecekti? Tabii ki arkada kalan zavallı sevgilisi. Ağıt tutmak ancak onun dudaklarına yakışabilirdi."

Edgar Allan Poe (1809-1849), ABD'li şair, kısa öykü yazarı, editör ve edebiyat eleştirmeni. Amerikan Romantik Akımının öncülerinden ve ABD'nin ilk kısa hikâye yazarlarındandır. Modern anlamda korku, gerilim ve polisiye türlerinin de öncüsüdür. Bugün birçok kimse tarafından ABD'nin ilk büyük yazarı kabul edilse de, Poe hayattayken akademisyenler ve eleştirmenlerden yeterince ilgi görmemiştir. Ancak görüngübilimsel, yapısalcı ve postyapısalcı eleştirmenlerin son zamanlarda yaptığı çalışmalar, Poe'nun, anlatı sanatını belki de on dokuzuncu yüzyılda yaşamış diğer Amerikalı yazarlardan çok daha iyi kavramış bir deha olduğunu göstermektedir. Bugün artık Poe bir kurmaca ustası ve modernist imgelemin habercisi olarak kabul edilmektedir.

